

JAN POHUNEK

STÍNY MEZI STROMY. EXTRAVILÁN V SOUČASNÝCH POVĚSTECH.

Praha: Národní muzeum, 2015, 200 s. ISBN 978-80-7036-450-5.

Ačkoli si většina z nás pod pojmem *současná pověst*, nejspíše díky jeho anglickému a ne vždy správně používanému ekvivalentu *urban legend*, představí právě folklorní materiál pocházející z urbánního prostředí, záběr současných pověstí je daleko širší a neomezuje se pouze na prostředí městské. Pověsti mapované v tomto katalogu se odehrávají v místech, která lidmi obydlena nejsou, přestože do nich často nějakým způsobem zasáhli. Jedná se obecně o, jak sám autor uvádí, především zříceniny, podzemí, lesy a vodní plochy.

Kniha je rozdělena na dvě větší části. V části první se nachází kapitoly věnované definici tématu, terminologii, pramenům atd., zkrátka uvedení čtenáře do kontextu. Následující části se věnují jednotlivým prostředím, v nichž se pověsti odehrávají, a dalším důležitým tématům, jako je vliv turistiky a romantizace na zkoumané pověsti, nebo vztah současného a tradičního folkloru. Velká kapitola se zabývá samotnými pověstmi a jejich motivy („historizující interpretace a události odlišné od skutečnosti, nezvyklé mundánní vlastnosti místa, zvláštní pocity a další smyslové a mimosmyslové fenomény, nadpřirozené a nezvyklé entity, poklady a další skryté objekty a lidští protagonisté s vlastním úhlem pohledu“), podle nichž je v druhé části knihy řazen katalog motivů. U každého hesla je uveden vždy jeden příklad lokality (jedná o konkrétní pověsti z těchto míst — Rolava, Bor, Pohádka, Lomy Amerika, Ralsko a Plešivec). Ke všem příkladům je připojeno až vyčerpávající množství informací nejen z hlediska folkloristického, ale interdisciplinárního, ať již se týče geografie, historie nebo archeologie spojené s daným místem. Autor tak dokazuje velmi komplexní znalosti o daném tématu a nabízí čtenáři mnohem širší pochopení problematiky.

Je zajímavé, že mnoho prezentovaných současných pověstí se váže k místům archeologicky významným či takovým, na kterých se odehrávaly už pověsti tradiční. Společné jim však zůstalo pouze geografické umístění; jejich protagonisté se změnili. Nenajdeme v nich draky ani vodníky, nadpřirozené síly často vystupují pouze v podobě jakési abstraktní energie. A změnila se také jejich témata, značně se projevuje vliv průmyslu, vojenských technologií, světových válek či strachu z jaderného znečištění.

Druhou část knihy tvoří samotné katalogy. Nalezneme zde katalogy dva; první z nich je již zmiňovaný katalog motivů — ten nabízí zpracování obecných motivů pověstí a dal by se tedy aplikovat na kterýkoliv výzkum pověstí v této oblasti, a druhý je katalog podání. Tento katalog je rozsáhlejší, nemapuje motivy obecně, ale zaměřuje se na konkrétní vyprávění, která se objevila u předešlých kapitol, a popisuje motivy vyskytující v nich. Jeho řazení se však zdá být poněkud chaotičtější, pověsti nejdou za sebou ve stejném pořadí jako kapitoly, v nichž se vyskytují.

Na konci je kniha doplněna o fotodokumentaci diskutovaných lokalit a seznam pramenů a literatury. Zaměříme-li se na zdroje pověstí, zjistíme, že jsou značně rozmanité, od vlastního terénního výzkumu až po internetové diskuze a weby nadšenců do „záhadologie“ a ezoteriky. Je možná otázkou, jak moc jsou informace z těchto webů relevantní a jak velkou váhu by měly mít ve vztahu k ostatním zdrojům, na druhou

stranu je však pravdou, že pro komplexní výzkum nelze ignorovat ani podobné alternativnější přístupy, s čímž autor nepochybně pracoval.

Textu obecně lze vytknout snad pouze to, že se v něm poměrně hojně objevují opakující se slova, a to především zájmeno „který“ (str. 15, 20, 21, 23, 28..).

Celkově lze toto dílo s poetickým názvem zařadit mezi velmi zdařilé počiny současné folkloristiky, ať již pro jeho velmi dobře zpracovaný katalog motivů nebo poměrně neobvyklé téma, a určitě může sloužit jako podklad pro další výzkumy.

Adéla Adámková